

PROBLEMATICKÉ DEFINOVANIE POJMU TERORIZMUS A S TÝM SÚVISIACE PORUŠOVANIE ĽUDSKÝCH PRÁV V KONTEXTE BOJA PROTI TERORIZMU NA PRÍKLADE RUSKEJ FEDERÁCIE

PROBLEMATIC DEFINITION OF TERRORISM AND ASSOCIATED HUMAN RIGHTS VIOLATIONS IN THE CONTEXT OF THE FIGHT AGAINST TERRORISM ON THE EXAMPLE OF THE RUSSIAN FEDERATION

*Zuzana Rozkošová*¹

Predkladaný článok si kladie za cieľ poukázať na dlhodobu problematické definovanie pojmu terorizmus a s tým súvisiace porušovanie ľudských práv v kontexte boja proti terorizmu na príklade Ruskej federácie. Prvá časť článku je venovaná teoretickému pohľadu na problematiku definovania terorizmu a súvisiacim rizikám v kontexte národných definícií protiteroristickej legislatívy. V druhej časti článku sme sa zamerali na Ruskú federáciu a jej údajný boj proti terorizmu. Použitím kvalitatívnej výskumnej metódy konštatujeme, že domáca protiteroristická legislatíva sa môže stať živnou pôdou pre vážne porušovanie ľudských práv, ak je založená na príliš širokých alebo inak problematických definíciách terorizmu.

Kľúčové slová: terorizmus, definície, ľudské práva, Ruská federácia

The present article aims to point out the long-term problematic definition of the term terrorism and related human rights violations in the context of the fight against terrorism on the example of the Russian Federation. The first part of the article is devoted to a theoretical view of the issue of defining terrorism and related risks in the context of national definitions of counter-terrorism legislation. In the second part of the article, we focused on the Russian Federation and its alleged fight against terrorism. Using a qualitative research method, we conclude that domestic counter-terrorism legislation can be a breeding ground for serious human rights violations if it is based on overly broad or otherwise problematic definitions of terrorism.

Key words: terrorism, definitions, human rights, Russian Federation

JEL: F50, K38

---

¹ Ing. Zuzana Rozkošová, interá doktorandka, Katedra medzinárodných politických vzťahov, Fakulta medzinárodných vzťahov, Ekonomická univerzita v Bratislave, Dolnozemska cesta 1/b, 852 35 Bratislava 5, e-mail: zuzana.rozkosova@euba.sk

1 ÚVOD

2. januára 2022 vypukli v Kazachstane demonštrácie. Zatiaľ čo rast cien pohonných hmôt bol ich počiatočným spúšťačom, rozvinuli sa do masových protestov kvôli nespokojnosti s vládou v súvislosti s korupciou, životnou úrovňou, chudobou a nezamestnanosťou v krajine. Vyhlásenie kazašského ministerstva zahraničných vecí uvádza, že „Kazachstan čelí ozbrojenej agresii teroristických skupín vycvičených mimo krajiny“ (The Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Kazakhstan 2022). Prezident Tokajev požiadal 5. januára o pomoc Ruskom vedenú Organizáciu zmluvy o kolektívnej bezpečnosti (ODKB), ktorej je Kazachstan členom, „aby pomohli Kazachstanu prekonať túto teroristickú hrozbu“ (Official website of the President of the Republic of Kazakhstan 2022). Vláda neuviedla žiadne dôkazy na podporu tvrdení, že do podnecovania nepokojov boli zapojení teroristi. Dňa 6. januára prezident Kazachstanu vyhlásil celoštátny výnimočný stav a v ten istý deň osobne vydal príkaz orgánom činným v trestnom konaní, aby „strieli a zabíjali bez varovania“. Pohrozil tiež „maximálnou silou“ a „likvidáciou“ demonštrantov. V kroku, ktorý nemá v regióne obdobu, jeho vláda uzákonila úplný výpadok internetu na päť dní (International Crisis Group 2022). Oficiálne bolo zabitých 225 ľudí a mnoho ďalších bolo zranených, zadržaných bolo asi 10 000 ľudí (Abdurasulov 2022). Úplný rozsah tvrdého zásahu vlády v reakcii na protesty nie je jasný kvôli výpadku internetu a policajným zásahom proti nezávislým novinárom.

Kolektívna bezpečnostná rada ODKB v súlade s článkom 4 Zmluvy o kolektívnej bezpečnosti rozhodla o vyslaní kolektívnych mierových síl ODKB do Kazašskej republiky na obmedzené obdobie s cieľom stabilizovať a normalizovať situáciu v tejto krajine (Pashinyan 2022). ODKB nasadila necelých 4000 vojakov, veľkú väčšinu z nich z Ruska, a to hneď 6. januára. Ide o prvú takúto akciu v takmer 30-ročnej histórii aliancie (International Crisis Group 2022).

Experti OSN na ľudské práva vyzvali kazašské úrady a bezpečnostné sily, aby zastavili neobmedzené používanie sily, vrátane smrtiacej sily, proti demonštrantom. *„Rozsiahle označovanie demonštrantov za teroristov je spôsob, ako využiť príliš širokú kazašskú legislatívu v oblasti terorizmu, ktorá umožňuje použitie sily, vrátane politiky „shoot to kill“ proti každému jednotlivcovi, ktorý je označený za „teroristu“. ... Takéto rozsiahle prekážky slobody prejavu a zhromažďovania založené na terorizme sú absolútne v rozpore s prísnyimi ustanoveniami medzinárodných ľudských práv a práva na život.“* (United Nations Human Rights 2022). Zneužívanie slova „terorizmus“ podkopáva bezpečnosť všetkých a zľahčuje tento výraz, ktorý má v medzinárodnom práve špecifický význam. Experti varovali pred nepresným, rétorickým a príliš širokým používaním tohto výrazu a zdôraznili, že takýto „teroristický“ jazyk by sa nemal používať na umlčanie tých, ktorí nesúhlasia s názorom vlády, ktorí protestujú proti sociálnym a ekonomickým pomerom a vyjadrujú politické názory (United Nations Human Rights 2022). Na vyhlásenia OSN ironicky naráža vyhlásenie

kazašskej vlády, ktorá dôrazne popiera, že proti demonštrantom bola použitá akákoľvek sila – iba proti „teroristom“ (Putz 2022).

Rýchle nasadenie jednotiek ODKB a okamžité akceptovanie naratívu kazašskej vlády o „terorizme“ a extrémnych represívnych opatreniach zo strany organizácie vysielajú znepokojujúce signály o ľahkosti, s akou možno v mene boja proti terorizmu ospravedlniť eskaláciu násilia proti domácemu nesúhlasu a vnútornému konfliktu. V kombinácii s novým precedensom zásahu ODKB do domácich nepokojov môžu lídri regiónu nájsť v tejto situácii povzbudenie k ďalšiemu ignorovaniu verejnej mienky a medzinárodného tlaku a spoliehaniu sa na silu na potlačenie protestných hnutí (International Crisis Group 2022).

2 PREHEAD LITERATÚRY, CIEĽ VÝSKUMU A METODIKA

Moderné diskusie o priesečníku medzi ľudskými právami a protiteroristickými opatreniami sú hlboko zakorenené v dlhej histórii učenia o napätí medzi povinnosťou štátov voči zásadám občianskych a ľudských práv na jednej strane a ich zodpovednosťou poskytovať bezpečnosť svojim občanom na strane druhej. O kompromisoch protiteroristickej politiky a práva už rozsiahlo písali aj Hewitt (1984) či Charters (1994). Hoffman (2004) poznamenáva, že spôsob akým sa vedie „vojna proti terorizmu“, hrozí podkopaním medzinárodného rámca ľudských práv, ktorý sa tak usilovne budoval od druhej svetovej vojny a tvrdí, že opustenie ľudských práv v čase krízy je krátkozraké a sebazničujúce.

Za skutočne detailnú analýzu problematiky definovania terorizmu možno považovať dielo Schmida (2004). Politické dôvody na definovanie a kriminalizáciu terorizmu skúma Saul (2008). Jeden z najmodernejších prehľadov súčasných poznatkov a diskusií o terorizme a boji proti terorizmu ponúka Silke (2018), z kritických prístupov k štúdiu terorizmu možno spomenúť Stumpa a Dixita (2013). Dielo Romaniuka a kol. (2018) zhromažďuje odborné názory na protiteroristickú politiku a poskytuje multidisciplinárne zameranie so širokou škálou medzinárodných štúdií o boji proti terorizmu v štátoch, spoločnostiach a komunitách.

Scheinin a Vermeulen (2010) sa zamieravajú na jednostranné výnimky z ľudských práv a medzinárodného práva v boji proti terorizmu sa snažia sa zhodnotiť celý rad argumentov, doktrín alebo konštrukcií, ku ktorým sa štáty môžu uchýliť, keď sa snažia odôvodniť svoje jednostranné výnimky z noriem ľudských práv v boji proti terorizmu. Heller, Kahl a Pisiou (2012) pojednávajú o tom, ako vládni činitelia, aby legitimizovali svoje politické rozhodnutia, používajú normatívnu argumentáciu na predefinovanie toho, čo je „vhodné“ na zaistenie bezpečnosti v rámci boja proti terorizmu.

Na túto problematiku v kontexte Ruskej federácie poukazuje Borshchevskaya (2013). Podľa nej ruská vláda využíva terorizmus na ospravedlnenie pre zvýšený zásah proti občianskej spoločnosti a pre chýbajúcu demokratizáciu v Rusku. Panfilov (2005)

opisuje ako protiteroristická politika Putinovej vlády viedla k obmedzeniu slobody médií. Obmedzenie práva nekomerčných a mimovládnych organizácií v tomto smere uvádza aj Siegert (2003). Rastegari (2020) analyzuje problémy v oblasti regulácie a metód boja proti terorizmu v Ruskej federácii. Na nedostatky právnej úpravy boja proti terorizmu v Rusku poukazujú napríklad Omelicheva (2009a, 2009b, 2019), Knyazhev a Kireev (2013) a Olenev (2016).

Podľa Plater-Zyberka (2005) a Goltsa (2004) ruská vláda s odôvodnením účinného boja proti terorizmu rozšírila kompetencie národných bezpečnostných služieb v oblasti trestného stíhania čo viedlo k nárastu mimozákonných foriem protiteroristických praktík. Kravchenko (2019) skúma presadzovanie ruskej protiteroristickej legislatívy prostredníctvom webovej regulácie. Baran a Knox (2019) ponúkajú prehľad ruských protiextrémistických zákonov, poukazujú na spolitizovanú a stranícku povahu ruského právneho systému a na rozpory, nezrovnalosti a svojvôľu aplikácie skúmaných zákonov. Aj Denber (2019) uvádza ako ruské úrady selektívne presadzujú protiteroristické a protiextrémistické opatrenia.

„Vojna proti terorizmu“ vedená bez rešpektovania zásad právneho štátu podkopáva práve tie hodnoty, ktoré má chrániť. Cieľom nášho článku je poukázať na dlhodobu problematické definovanie pojmu terorizmus a s tým súvisiace porušovanie ľudských práv v kontexte boja proti terorizmu na príklade Ruskej federácie. Predkladaný článok sa najprv venuje teoretickému pohľadu na problematiku definovania terorizmu a rizikám porušovania ľudských práv v kontexte národných definícií protiteroristickej legislatívy. Následne sa zameriame na Ruskú federáciu a jej údajný boj proti terorizmu. Pri písaní článku vychádzame zo štúdia vedeckých statí týkajúcich sa danej problematiky, oficiálnych dokumentov, právnych predpisov či vyhlásení politických predstaviteľov. Skúmané pramene sú najmä v anglickom, ruskom a slovenskom jazyku. Príspevok je založený na kvalitatívnom výskume. Po zhromaždení dostatočného množstva relevantných informačných zdrojov týkajúcich sa skúmanej problematiky nasledovala analýza a triedenie získaných informácií. Tie nám nakoniec pomocou metódy indukcie umožnili formulovať závery príspevku.

3 VYMEDZENIE ZÁKLADNÝCH POJMOV

Zatiaľ čo slovo „teror“ pochádza z latinčiny a dostalo sa do francúzštiny a angličtiny v 14. storočí, pojmy „terorizmus“ a „terorista“ sa dostali do politického diskurzu koncom 18. storočia, pričom odkazovali na systém zastrasovania a represie, ktorý zaviedli jakobíni („Červený teror“ alebo „Vláda teroru“) vo Francúzskej revolúcii. Myšlienka terorizmu ako nástroja štátnej kontroly pretrvala až do konca druhej svetovej vojny – Bismarck „terorizoval“ Prusko pomocou armády ako prostriedku sociálnej kontroly, nacistické Nemecko zaviedlo v Európe vládu teroru a Stalin ovládol Rusko terorom. Postupne sa terorizmus začal vzťahovať aj na neštátne praktiky. Koncom 19. storočia boli revolucionári a anarchisti v cárskom Rusku

všeobecne známi ako teroristi. Bolševické uchopenie moci sa často označuje ako revolučný teror a komunisti prijali terorizmus ako prostriedok triedneho boja. Veľa povojnového „terorizmu“ súviselo so špecifickými situáciami dekolonizácie. Koncom 20. storočia sa objavili nové formy fundamentalistického náboženského terorizmu, oddelené od konkrétnych územných nárokov či špecifických požiadaviek.

V rámci akademických disciplín existuje viacero významov terorizmu. Schmid v roku 1988 skúmal stovky rôznych definícií pojmu terorizmus v márnom úsilí navrhnúť definíciu, ktorá by mala široký konsenzus. Až v neskoršej práci sa Schmid (2000, s. 106-132) pokúsil o komplexnú definíciu: *„Terorizmus je úzkostná metóda opakovanej násilnej akcie, ktorú využívajú (polo)utajení jednotlivci, skupina alebo štátni aktéri z idiosynkratických, kriminálnych alebo politických dôvodov, kde – na rozdiel od atentátu – priame ciele násilia nie sú hlavnými cieľmi. Bezprostredné ľudské ciele násilia sa vo všeobecnosti vyberajú náhodne (ciele príležitosti) alebo selektívne (reprezentatívne alebo symbolické ciele) z cieľovej populácie a slúžia ako generátory správ.“*

Huges (2007, s. 137) uvádza, že moderné koncepcie terorizmu sú založené na interpretáciách troch vzájomne súvisiacich základných otázok týkajúcich sa používania politického násilia: po prvé, čo je legitímne v použití politického násilia, po druhé, čo je morálne pri použití politického násilia, a po tretie, aké obmedzenia by mali existovať pri použití politického násilia. Absencia konsenzu o význame pojmu terorizmus vyplýva z neexistencie konsenzu v týchto základných otázkach. Celá problematika je ešte viac dynamická, keďže názory na tieto základné otázky sú tiež spolitizované, menia sa v čase a v závislosti od kontextu. Všeobecnejšie možno povedať, že jadrom diskusie je, kto má nárok na použitie násilia, proti komu a na aké účely, otázky, ktoré sú nielen právne, ale hlboko zakorenené vo filozofických, etických a ideologických argumentoch (Saul 2006).

Townshend (2011, s. 3) poznamenáva, že „terorizmus“ je zvyčajne označenie, ktoré sa používa zvonku, a nie je to popis, ktorý si jednotlivci alebo skupiny osvojujú dobrovoľne. V skutočnosti existuje len veľmi málo skupín alebo jednotlivcov, ktorí aplikovali tento výraz priamo na seba alebo svoje činy; je to v podstate nálepka aplikovaná na násilné činy zo strany vlád, ktoré sú napadnuté. Okrem toho kategorizácia činu ako „terorizmus“ je v skutočnosti veľmi subjektívna a je výsledkom politického rozhodnutia. Definovanie akcie ako terorizmus je proces, ktorý je veľmi neobjektívny, pretože závisí od osobnej perspektívy, politického uhla pohľadu, špecifickej politickej situácie a kultúry referencie aktéra, ktorý tento čin používa (Romaniuk a kol. 2017, s. 75). Význam terorizmu podlieha nielen politickým ale aj historickým trendom. Ďalší, nemenej závažný problém pri definovaní terorizmu je daný aj novými stratégiami, ktoré aktéri používajú na páchanie svojich činov.

Viacnásobné významy pojmu terorizmus vyplývajú z nepresnosti v spôsobe, akým sa používa v štyroch kľúčových oblastiach:

1. v rozmanitosti násilných činov, na ktoré sa vzťahuje;
2. v rôznych motiváciách, ktoré sa jej pripisujú (politická, ekonomická, sociálna, národná, etnická, náboženská, kriminálna alebo špecifická pre určitý problém);
3. v rozmanitosti aktérov, ktorí ho zamestnávajú (štáty a neštátne subjekty);
4. v rôznych kontextoch alebo oblastiach, v ktorých sa používa (lokálne, národné, regionálne, medzinárodné, globálne) (Huges 2007, s. 144).

Pojem „terorizmus“ je teda jedným z najviac spolitizovaných a najspornejších pojmov v modernej dobe. Napriek častému používaniu zo strany politikov, vedcov, médií a širokej verejnosti tento pojem stále nemá všeobecne uznávanú definíciu. V skutočnosti je definovanie tohto fenoménu skutočnou dilemou a takmer všetky definície, ktoré boli poskytnuté, či už úradmi alebo medzinárodnými inštitúciami, boli kritizované za to, že sú nejakým spôsobom chybné. Terorizmus je politický pojem a ako aj iné politicky podfarbené slová, je predmetom obrovskej diskusie o jeho presnom význame a povahe konkrétnych prvkov, na ktoré by sa jeho definícia mala zamerať (príčiny, páchatelia, spôsoby útoku atď.).

Po teroristických útokoch z 11. septembra 2001 Bezpečnostná rada Organizácie Spojených národov (OSN) uplatnila svoje donucovacie právomoci podľa kapitoly VII Charty OSN uložila povinnosť všetkým štátom, aby prijali rozsiahle protiteroristické opatrenia. Neexistencia definície bola zámerná, keďže konsenzus o kľúčovej rezolúcii 1373 závisel od vyhýbania sa definícii. Na základe tejto rezolúcie sú štáty povinné kriminalizovať financovanie terorizmu, potláčať teroristické skupiny, odoprieť štatút utečenca teroristom, zabrániť pohybu teroristov, postaviť teroristov pred súd a označiť teroristické činy za závažné domáce zločiny. Pred týmito rezolúciami bola absencia definície právne bezvýznamná, keďže žiadne medzinárodné práva ani povinnosti neboli závislé na pojme „terorizmus“. Od 11. septembra 2001 sa to zmenilo. Výrazy „terorizmus“ a „terorista“ sa používajú spôsobom, ktorý vytvára medzinárodné záväzky, a preto si vyžaduje medzinárodnú definíciu (Saul 2006, s. 48-51).

Bolo by však nespravodlivé tvrdiť, že nikdy neexistovali seriózne snahy definovať terorizmus na pôde OSN. Definície možno nájsť v rezolúciách Bezpečnostnej rady i Valného zhromaždenia, medzinárodných a regionálnych zmluvách. Bezpečnostná rada OSN vo svojej rezolúcii 1566 z októbra 2004 uvádza, že teroristické činy sú „*trestné činy, a to aj proti civilistom, spáchané s úmyslom spôsobiť smrť alebo ťažké ublíženie na zdraví alebo zajatie rukojemníkov s cieľom vyvolať u širokej verejnosti alebo v skupine osôb alebo konkrétnych osôb stav teroru, zastrašiť*

obyvateľstvo alebo prinútiť vládu alebo medzinárodnú organizáciu, aby konali alebo sa zdržali akéhokoľvek konania.“ Bezpečnostná rada pripomína, že takéto činy nie sú „za žiadnych okolností ospravedlniteľné úvahami politickej, filozofickej, ideologickej, rasovej, etnickej, náboženskej alebo inej podobnej povahy“ (Security Council resolution 1566, 2004). Valné zhromaždenie OSN potvrdilo túto definíciu v januári 2006 v rezolúcii 60/43, kde definovalo teroristické činy ako „trestné činy, ktorých cieľom alebo zámerom je vyvolať stav teroru v širokej verejnosti, skupine osôb alebo konkrétnych osôb na politické účely“ (Resolution adopted by the General Assembly, 2006).

Zdlhavé a namáhavé diskusie však ukázali, že doteraz najspornejšie otázky týkajúce sa definície terorizmu sa sústreďujú skôr na otázku, kto môže byť považovaný za teroristu, než na to, čo vlastne terorizmus je. Napokon, napriek potvrdeniam predstaviteľov štátov, že chýbajúca definícia na účely komplexného dohovoru OSN je prekážkou rozvoja práva v tejto oblasti a vyjadrením záväzku vyriešiť akékoľvek problémy, zatiaľ nebola uzavretá žiadna dohoda (Margariti 2018). Rezolúcia 1373 nedefinovala terorizmus, a preto otázka, kto sa kvalifikuje ako terorista a čo predstavuje teroristický čin, zostáva založená na chápaní každého jednotlivého štátu. Na posúdenie uvádzame príklady definícií terorizmu podľa niektorých hlavných medzinárodných aktérov.

Národné protiteroristické centrum USA (U.S. Code Title 18, section 2331) definuje pojem medzinárodný terorizmus ako činnosti, ktoré

„(A) zahŕňajú násilné činy alebo činy nebezpečné pre ľudský život, ktoré sú porušením trestných zákonov Spojených štátov amerických alebo ktoréhokoľvek štátu, alebo ktoré by boli trestným činom, ak by boli spáchané v jurisdikcii Spojených štátov alebo ktoréhokoľvek štátu;

(B) sa javia s umyslom –

(i) na zastrašovanie alebo nátlak na civilné obyvateľstvo;

(ii) ovplyvňovať politiku vlády zastrašovaním alebo nátlakom; alebo

(iii) ovplyvniť správanie vlády hromadným ničením, vraždením alebo únosom; a

(C) vyskytujú predovšetkým sa mimo územnej jurisdikcie Spojených štátov amerických alebo prekračujú štátne hranice, pokiaľ ide o prostriedky, ktorými sú dosiahnuté, osoby, ktoré majú zrejme za cieľ zastrašiť alebo prinútiť, alebo miesto, kde ich páchatelia pôsobia alebo žiadajú o azyl.“

V rámci definície domáceho terorizmu je zmena v tom, že sa spomínané činnosti vyskytujú predovšetkým v rámci územnej jurisdikcie Spojených štátov amerických.

Európska únia stanovuje podľa Rámcového rozhodnutia Rady z 13. júna 2002 o boji proti terorizmu (2002/475/SVV) definíciu pomerne vyčerpávajúco: „úmyselné činy uvedené nižšie v bodoch a) až i), definované ako trestné činy podľa vnútroštátnych právnych predpisov, ktoré vzhľadom na ich povahu alebo kontext môžu vážne poškodiť krajinu alebo medzinárodnú organizáciu, ak sú spáchané s cieľom:

- vážne zastrašovať obyvateľstvo, alebo
- neoprávnené naliehať na vládu alebo medzinárodnú organizáciu, aby vykonala alebo sa zdržala vykonania akéhokoľvek činu, alebo
- vážne destabilizovať alebo poškodiť základné politické, ústavné, hospodárske alebo sociálne štruktúry krajiny alebo medzinárodnej organizácie, považovali za teroristické trestné činy:
  - a) útoky na životy osôb, ktoré môžu spôsobiť smrť,
  - b) útoky na fyzickú integritu osoby;
  - c) únosy alebo branie rukojemníka;
  - d) spôsobenie značného poškodenia vládneho alebo verejného zariadenia, dopravného systému, infraštruktúry, vrátane informačného systému, pevných plošín nachádzajúcich sa na pevninskom prahu, verejného miesta alebo súkromného majetku, ktoré by mohlo ohroziť ľudský život alebo mať za následok značné ekonomické straty;
  - e) únos/obsadenie lietadiel, lodí alebo ostatných prostriedkov verejnej alebo nákladnej dopravy;
  - f) výroba, vlastníctvo, získanie, preprava, dodávka alebo použitie zbraní, výbušnín alebo jadrových alebo chemických zbraní, ako aj výskum a vývoj biologických a chemických zbraní;
  - g) uvoľnenie nebezpečných látok alebo spôsobenie požiaru, záplav alebo výbuchov, ktorých následkom je ohrozenie ľudského života;
  - h) zasahovanie do alebo prerušenie dodávok vody, elektriny alebo akéhokoľvek iného základného prírodného zdroja, ktorých následkom je ohrozenie ľudského života;
  - i) vyhrážanie sa spáchaním niektorého z činov uvedených v bodoch a) až h).“

Zákon Spojeného kráľovstva o terorizme z roku 2000 (United Kingdom, Terrorism Act, 2000) uvádza nasledovné:

- „(1) V tomto zákone „terorizmus“ znamená použitie alebo hrozbu konania, ak:
- a) žaloba spadá pod odsek 2,
  - b) použitie alebo hrozba sú určené na ovplyvnenie vlády alebo zastrašovať verejnosť alebo časť verejnosti a

c) použitie alebo hrozba sú použité na účely presadzovania politického, náboženská alebo ideologická príčina.

(2) Akcia patrí do tohto pododdielu, ak:

a) zahŕňa hrubé násilie voči osobe,

b) má za následok vážnu škodu na majetku,

c) ohrozuje život inej osoby ako toho, kto čin pácha,

d) predstavuje vážne riziko pre zdravie alebo bezpečnosť verejnosti alebo a

časť verejnosti alebo

e) je navrhnutý tak, aby závažne zasahoval alebo vážne narušal elektronický systém.“

Predpoklad, že národné definície a domáca protiteroristická legislatíva sú pevné a operatívne na riešenie medzinárodných noriem, nestačí a často sa ukázal ako mylný. Činnosť Výboru pre boj proti terorizmu, zriadeného už spomínanou rezolúciou č. 1373 s cieľom monitorovať štáty pri jej implementácii odhalila nedostatky domácej protiteroristickej legislatívy a svojoľnú kategorizáciu rôznych trestných činov v oblasti národnej bezpečnosti alebo verejného poriadku ako činov teroristických. Správy vysokého komisára OSN pre ľudské práva odhaľujú, ako protiteroristické opatrenia priamo ohrozujú ľudské práva. Štátna prax ukázala, že opatrenia prijaté štátmi v reakcii na bezpečnostné hrozby nie sú v súlade s ľudskými právami v tom zmysle, že sú špecifické, potrebné, účinné a primerané, a to aj z dôvodov týkajúcich sa používania širokých a nepresných definícií toho, čo predstavuje teroristický čin (Margariti 2018).

Osobitní zástupcovia, experti a predsedovia rôznych pracovných skupín OSN a iných medzinárodných organizácií vyjadrili znepokojenie nad narastajúcim ohrozením ľudských práv a vyjadrili hlbokú obavu zo znásobovania politík, právnych predpisov a praktík, ktoré mnohé krajiny čoraz viac prijímajú v mene boja proti terorizmu a ktoré negatívne ovplyvňujú požívanie prakticky všetkých ľudských práv – občianskych, kultúrnych, ekonomických, politických a sociálnych. Upozornili na nebezpečenstvá spojené s nerozlišujúcim používaním termínu „terorizmus“, zopakovali, že niektoré práva nemožno odňať, a vyjadrili poľutovanie nad skutočnosťou, že pod zámienkou boja proti terorizmu sú ohrozovaní a diskriminovaní obhajcovia ľudských práv a zraniteľné skupiny (Icelandic Human Rights Centre).

Niektoré štáty využili medzinárodnú legitimitu udelenú oprávnením Rady definovať terorizmus na potlačanie alebo delegitimizáciu politických oponentov a spájali ich s al-Káidou. Čína charakterizuje ujurských separatistov v Sin-ťiangu ako teroristov; Rusko tvrdí, že všetci čečenský rebeli sú teroristi, aj keď mnohí bojujú vo vnútornom konflikte; a India len zriedka rozlišuje militantov od teroristov v Kašmíre.

V Indonézii boli povstania v Acehu a Západnej Papue považované za terorizmus, rovnako ako maoistické povstanie v Nepále a islamistické hnutie v Maroku (Saul 2006, s. 48-51).

V Turecku sme po pokuse o prevrat v roku 2016 boli svedkami sérií mimoriadnych dekrétov, reštriktívnych zmien ústavy a širokého uplatňovania protiteroristických zákonov, uväznenia redaktorov spravodajstva, novinárov, aktivistov v oblasti ľudských práv, študentov a dokonca aj volených predstaviteľov. (Liechtenstein 2018). Len málo štátov namietalo proti opatreniam Rady, pretože sa do značnej miery zosúladujú (a nie sú v rozpore) s ich suverénnym záujmami. Existujú prípady, keď sa trest smrti vzťahuje na trestné činy súvisiace s terorizmom, aj keď sú formulované široko a zahŕňajú nenásilné činy. Týmto spôsobom porušujú Medzinárodný pakt o občianskych a politických právach. Štáty ako Afganistan, Bahrajn, Kongo, Egypt, Irak (Kurdistan), Mali, Mauretánia, Katar, Sudán, Spojené arabské emiráty či Vietnam stále uplatňujú trest smrti za trestné činy súvisiace s terorizmom, aj keď ide o nenásilné činy, ako je účasť v „zločineckých gangoch“ alebo „teroristických skupinách“ (World Coalition Against the Death Penalty 2016).

Štátne protiteroristické zákony prijaté po 11. septembri odhaľujú, že nielen terorizmus je chápaný odlišne podľa záujmov každého štátu, ale aj to, že boj proti terorizmu sa používa ako nástroj a zámienka proti tomu, čo každý štát vníma ako „hrozbu“. To môže ohroziť práva ako sloboda prejavu, zhromažďovania a niekedy dokonca právo na život. Definícia štátneho boja proti terorizmu si vyžaduje definíciu boja proti terorizmu, ktorá si vyžaduje definíciu terorizmu, ktorá si vyžaduje definíciu politického násillia. Regres sa tým nekončí. Násillie a politika sú tiež sporné pojmy. Kritickí teoretici by napríklad radi zahrnuli do definície násillia aj nefyzické formy násillia, zatiaľ čo politickí filozofi sa stále nezhodujú v názore, či násillie možno niekedy považovať za politický akt (De Garay 2008).

Napriek meniacim sa a spochybňovaným významom „terorizmu“ v priebehu času, zvláštnou sémantickou silou tohto termínu, presahujúcou jeho doslovný význam, je jeho schopnosť stigmatizovať, delegitimizovať, očierňovať a dehumanizovať tých, na ktorých je namierený, vrátane legitímnych politických oponentov. Treba poznamenať, že chýbajúci konsenzus o terorizme je oveľa hlbší ako spory v technických návrhoch definícií. Odráža doktrinálne, ideologické a judikatúrne argumenty o tom, kto je oprávnený použiť násillie, proti komu a na aké účely. Absencia definície umožňuje štátom jednostranne a subjektívne určiť, čo predstavuje teroristickú činnosť, a využiť verejnú paniku a úzkosť vyvolanú označením správania za teroristické na svojvoľné a nadmerné protiteroristické reakcie (Saul 2006, s. 1-5). Definovanie terorizmu je v súčasnosti ešte ťažšie, ale dôležitejšie ako kedykoľvek predtým, keďže úspech protiteroristických stratégií môže závisieť od správneho označenia terorizmu.

Napriek tomu, že sa štáty formálne zaviazali dodržiavať rámec ľudských práv stanovený v Globálnej Stratégii boja proti terorizmu OSN, najmä pokiaľ ide o dodržiavanie ľudských práv a zásad právneho štátu, dodržiavanie tohto záväzku nebolo uspokojivé. Osobitný spravodajca pre presadzovanie a ochranu ľudských práv a základných slobôd pri boji proti terorizmu sa domnieva, že evidentne chýba politická vôľa implementovať úplnú logiku Stratégie. Práca a správy orgánov a mechanizmov pre ľudské práva ukázali, že v niektorých štátoch existuje obzvlášť znepokojujúci trend k normalizácii porušovania ľudských práv v mene národnej alebo medzinárodnej bezpečnosti, čím sa narúšajú systémy ochrany ľudských práv a oslabujú sa záruky jednotlivcov (Negative effects of terrorism on the enjoyment of human rights 2021).

Toto prílišné spoliehanie sa na domáce definície terorizmu, ktoré sa medzi štátmi značne líšia, sa tak rovná prílišnému spoliehaniu sa na domáce záruky ľudských práv v prípade porušovania ľudských práv v kontexte boja proti terorizmu. Preto je to práve toto prílišné spoliehanie sa na domáce zákony a platné definície terorizmu, ktoré ponecháva priestor na rôzne porušovanie ľudských práv v mene boja proti terorizmu.

4 RUSKO A JEHO BOJ PROTI TERORIZMU

Od prvej teroristickej kampane, ktorú začali ruskí revolucionári koncom 19. storočia, bol terorizmus v Rusku považovaný za útok proti štátu zosobnenému cárom, komunistickou stranou, ústrednou vládou resp. vedením moderného štátu. V epoche cárov sa terorizmus spájal s revolučným hnutím proti absolutizmu. Počas prvých rokov vlády bolševikov sa to rovnalo kontrarevolučným protikomunistickým akciám. O dve desaťročia neskôr sa na terorizmus nazeralo ako na podvrtné aktivity cudzích spravodajských služieb alebo akty odporu voči sovietskej vláde organizované tajnými službami západných štátov. Tento nedostatočne definovaný právny konštrukt umožnil vláde plnú právomoc vzniknúť obvinenia z údajných teroristických zločinov. Nejasné definície vytvárali neistotu pri uplatňovaní práva, čo umožňovalo politicky motivované presadzovanie trestnoprávných ustanovení. Pre sovietsku vládu sa terorizmus stal pokračovaním boja kapitalistických vlád proti komunistickému režimu. Následne bola neutralizácia „nepriateľov“ podozrivých v spolupráci so západnými národmi považovaná za nevyhnutný rozmer boja proti terorizmu. Hlavným nástrojom bolševického teroru a predchodcom Výboru štátnej bezpečnosti (KGB) vytvoreného v roku 1954 sa stala „Celoruská mimoriadna komisia“ („Vserossiiskaya Chrezvychainaya Komissiya“). Moderné Rusko do značnej miery zdedilo štruktúru protiteroristických inštitúcií zo sovietskej éry a protiteroristický úrad FSB bol priamym nástupcom oddelenia KGB (Omelicheva 2009a). Súčasná Ruská federácia zažilo množstvo teroristických a militantných útokov a prelom storočia bol poznačený sériou významných teroristických incidentov s veľkým počtom civilných obetí. V reakcii na túto hrozbu ruské úrady prijali rozsiahlu protiteroristickú legislatívu, zriadili a upravili inštitúcie zodpovedné za boj proti terorizmu a vedenie protiteroristických operácií.

Podľa strategických dokumentov ruskej zahraničnej politiky je boj proti medzinárodnému terorizmu je jedným z jej hlavných cieľov ako aj národnej bezpečnosti. Rusko považuje boj proti medzinárodnému terorizmu za základnú vládnu úlohu a kľúčovú prioritu medzinárodnej bezpečnosti.

V Ruskej federácii bol trestný čin terorizmu pridaný do prvého ruského trestného zákonníka zdedeného zo sovietskej minulosti v roku 1994. Až prijatím Federálneho zákona č. 130-FZ z 25. júla 1998 „O boji proti terorizmu“ sa ruskí zákonodarcovia pokúsili definovať teroristickú činnosť a vytvoriť inštitucionálny rámec a princípy reakcie na hrozbu terorizmu. Zákon predložil presnejšiu definíciu terorizmu – v porovnaní s definíciou uvedenou v trestnej legislatíve – tým, že ako jednu z charakteristík trestného činu uviedol prvok zastrašovania, ale nezahŕňal politickú motiváciu. Ďalší vývoj na domácej scéne spojený so zintenzívnením teroristických aktivít na medzinárodnej scéne prinútil ruskú vládu prehodnotiť teroristickú hrozbu a prehodnotiť taktiku a metódy boja proti terorizmu. Na zefektívnenie týchto zmien prijala ruská vláda nový Federálny zákon č. 35-FZ zo 6. marca 2006 „O boji proti terorizmu“, ktorý nahradil verziu z roku 1998. Zákon z roku 2006 demonštruje snahu ruskej vlády spresniť právnu definíciu terorizmu, legalizovať prax používania vojenských síl na účely boja proti terorizmu a poskytnúť podrobné pravidlá vedenia protiteroristickej operácie. Zákon z roku 2006 definuje terorizmus nie ako samostatné činy, ale ako „*ideológiu násilia a prax ovplyvňovania rozhodovania štátnych a miestnych orgánov alebo medzinárodných organizácií prostredníctvom zastrašovania obyvateľstva alebo iných foriem nezákonného násilného konania.*“ Samostatne ďalej definuje teroristickú činnosť ako „*činnosť, ktorá zahŕňa nasledovné:*

- a) *príprava, plánovanie, financovanie a vykonávanie teroristického činu;*
- b) *podnecovanie k teroristickému činu;*
- c) *založenie nezákonnej ozbrojenej jednotky, zločineckého spolku (zločineckej organizácie) alebo organizovanej skupiny na uskutočnenie teroristického činu, ako aj účasť v takejto štruktúre;*
- d) *nábor, vyzbrojovanie, výcvik a využívanie teroristov;*
- e) *informačnú alebo inú pomoc pri plánovaní, príprave alebo vykonávaní teroristického činu;*
- f) *propagácia teroristických myšlienok, šírenie materiálov alebo informácií vyzývajúcich na teroristické aktivity, zdôvodňujúce alebo ospravedlňujúce nevyhnutnosť takýchto aktivít.*“

Ďalej sa za teroristický čin pokladá „*spáchanie výbuchu, podpaľačstva alebo iného konania spojeného so zastrašovaním obyvateľstva a s nebezpečenstvom straty života, spôsobenia značnej škody na majetku, ako aj iných obzvlášť závažných*

následkov za účelom protiprávneho ovplyvňovanie prijímania rozhodnutí orgánmi štátnej moci, územnej samosprávy alebo medzinárodných organizácií, ako aj hrozba spáchania uvedeného konania za rovnakým účelom.“ Podľa právnych expertov sa definícia terorizmu ako praxe a ideológie hodí na široký výklad. Existujú oprávnené obavy z možnosti „rozšírenia“ definície na akúkoľvek útočnú ideológiu alebo politickú agendu (Marluhina – Rozhdestvina 2007).

Zákon zároveň umožňoval aj zriadenie osobitného režimu protiteroristickej operácie, ktorá poskytuje režimu obrovské dozorné právomoci a účinne zbavuje jednotlivcov mnohých práv a súdnej ochrany. Podobne ako zákon z roku 1998, aj zákon O boji proti terorizmu z roku 2006 umožňuje pozastavenie určitých individuálnych slobôd v zóne protiteroristickej operácie. Boli vyjadrené obavy z ústavnosti režimu, nejasnosti jeho územných a časových obmedzení a nedostatku záruk proti porušovaniu ľudských práv pod zámienkou alebo v mene boja proti terorizmu. Režim protiteroristickej operácie nie je časovo ani priestorovo obmedzený a veliteľ protiteroristickej operácie má konečnú právomoc určiť oblasť a trvanie operácie. Režim protiteroristickej operácie si nevyžaduje medzinárodnú zodpovednosť ani parlamentný dohľad a bezpečnostným silám poskytuje široké právomoci, čím sa otvárajú možnosti porušovania základných ľudských práv ľudí. Režim oprávňuje na kontrolu totožnosti, preverovanie všetkých druhov komunikácie, obmedzenia pohybu, neobmedzený vstup do súkromných domov a priestorov organizácií, rôzne kontroly a prehliadky a ďalšie obmedzenia za účelom boja proti terorizmu. Kritici zákona uvádzajú, že v skutočnosti zbavuje jednotlivcov akejkoľvek súdnej ochrany a je v rozpore s ustanoveniami, ktoré vyžadujú rozhodnutie súdu na vykonávanie akýchkoľvek vyšetrovacích alebo operatívnych činností – previerok alebo prehliadok – porušujúcich práva jednotlivcov na súkromie (Omelicheva 2009b).

Podľa International Federation for Human Rights (2017) Rusko nepreukázalo záväzok, ani neuplatňovalo najlepšie postupy v oblasti dodržiavania ľudských práv v boji proti „terorizmu“. Boj proti terorizmu a extrémizmu na severnom Kaukaze úrady namiesto toho využili na posilnenie represívnych metód a uplatnenie politickej a sociálnej kontroly nad všetkými regiónmi. Centrum pre informácie a analýzu SOVA v Ruskej federácii dlhodobo dokumentuje zneužívanie spáchané v tomto rámci, ako je napríklad zásah proti jednotlivcom, ktorí opätovne uverejňovali články súvisiace s Krymom na sociálnych sieťach. Ako sa však boje na východnej Ukrajine zintenzívňujú, Rusko stále potláča tých, ktorí podporujú Ukrajinu (Sova Center 2022).

Kremľ tiež využíva boj proti terorizmu ako prostriedok na ohraničenie ruskej demokracie. Za účelom boja proti terorizmu bola prijatá séria legislatívnych a najmä vojenských opatrení na potlačenie odporu. V roku 2002 Rusko prijalo zákon zameraný na boj proti extrémistickým aktivitám, ktorý úrady využili na stíhanie extrémistických a teroristických hrozieb mimo územia Severný Kaukaz. Tento zákon bol medzníkom pred Beslanom, pokiaľ ide o rozšírenie právomocí orgánov činných v trestnom konaní

v ich každodennej vojne proti terorizmu. Zákon dal takú širokú definíciu extrémizmu, že orgány činné v trestnom konaní mohli uplatniť sankcie voči extrémne širokému spektru politických a náboženských organizácií a jednotlivcov. Zákon tiež definuje akúkoľvek činnosť, ktorá „podkopáva bezpečnosť Ruskej federácie“, ako extrémistickú (Abdullaev – Saradzhyan 2006, 194).

Po tragédii v Beslane v roku 2004 Kremľ presadil súbor zákonov, ktoré je ťažké vidieť ako opatrenie spojené s bojom proti terorizmu. Putinovou zastrešujúcou ambíciou bolo centralizovať moc a autoritu. Navrhol rozsiahle zmeny na upevnenie prezidentskej autority s cieľom bojovať proti terorizmu. Výsledkom zmien bolo zrušenie priamych volieb regionálnych a republikánskych vodcov na nižšej ako regionálnej úrovni a zavedenie nového systému prezidentských menovaní. Miestna autonómia regiónov bola a je teraz čoraz viac obmedzovaná a republiky boli a sú nútené ustúpiť v súlade so zákonmi a nariadeniami federálneho centra. Tieto zákony poskytli právny základ pre ďalšie potlačenie odporu voči vládnucim režimom.

Medzi ďalšie právne iniciatívy po Beslane patril zákon o mimovládnych organizáciách z januára 2006, opatrenie, ktoré výrazne rozšírilo oficiálny dohľad nad týmito skupinami a rozšírilo schopnosť úradov zatvoriť mimovládne organizácie. Okrem toho v júli toho istého roku Štátna дума novelizovala federálny zákon „O boji proti extrémistickým aktivitám“, čím umožnila súdom zakázať strany a mediálne organizácie pre ohováranie vládnych predstaviteľov a vyhrážanie sa možnými masovými protestmi (Abdullaev – Saradzhyan 2006, 194).

Zodpovednosť za „ospravedlňovanie terorizmu“, ktorá bola ustanovená novelou ruského trestného zákona v júli 2007, obmedzuje slobodu prejavu a otvorenú diskusiu o terorizme. Hoci sa ruská trestná legislatíva pokúša definovať verejné ospravedlnenie terorizmu ako verejné vyhlásenia, ktoré uznávajú teroristickú ideológiu a prax ako legitímnu a hodnú podporu a napodobňovanie, existuje značné riziko politicky motivovaného presadzovania týchto legislatívnych ustanovení (Omelicheva 2009b).

Táto politika presadzovania represívnej legislatívy, keď sa tieto snahy označujú ako opatrenia na potlačanie terorizmu, odvtedy pokračovala a pokračuje dodnes. V júni 2016 napríklad Štátna дума schválila takzvaný „balík Jarovaia“ represívnych zmien ruskej legislatívy. Tieto pozmeňujúce a doplňujúce návrhy, pomenované po poslankyni Dumy, Irine Jarovaiovej, ktorá formálne iniciovala proces, vážne sprísnilo ruskú protiteroristickú legislatívu a zaviedli napríklad dodatky požadujúce, aby poskytovatelia telefónnych a internetových služieb uchovávali komunikačné údaje a pomáhali spravodajským agentúram dešifrovať služby zasielania správ. Ďalšou zmenou, ktorú balík priniesol, bolo, že zanedbanie informovania úradov o určitých zločinoch môže viesť k trestu odňatia slobody, rovnako ako používanie internetu na vyjadrenie súhlasu s terorizmom. Boli tam aj pozmeňujúce a doplňujúce návrhy, ktoré boli jasne zamerané na obmedzenie protestov, a to tak za účasť, ako aj za

povzbudenie ostatných, aby sa zúčastnili na protestoch. Balíček Yarovaia tiež rozšíril trest, ako aj znížil vek trestu pre deti, ktoré sa zúčastňujú masových nepokojov alebo ktoré neposkytujú informácie o zločine (Persson 2016, s. 104).

Hoci oficiálnym motívom tohto balíka bolo obmedzenie terorizmu, legislatíva môže byť jednoznačne použitá proti vnútro politickej opozícii. Po nezákonnej anexii Krymu v roku 2014 ruské úrady použili „antiterorizmus“ ako zámienku na obmedzovanie demokratických práv na Kryme a zakázali zastupiteľskú štruktúru krymských Tatárov, Mejlis, vyhlásenú Ruskom za „extrémistickú organizáciu“. Krymskí Tatári, z ktorých mnohí sú aktívni v organizáciách, ktoré sú proti ruskej okupácii, boli obvinení a odsúdení za účasť v Hizb ut-Tahrir, hoci Ukrajina organizáciu nezakazuje (Amnesty International 2016).

Ruské orgány činné v trestnom konaní sa presunuli zo zamerania na predchádzanie teroristickému násiliu k zameraniu sa na sťahovanie online nenávisťných prejavov a rétoriky proti autoritám podľa súčasných protixtrémistických a protiteroristických zákonov. Nejasné definície teroristickej a extrémistickej činnosti vo federálnom zákone boli široko interpretovaná orgánmi činnými v trestnom konaní. Výsledkom bol neustály nárast zablokovaného prístupu na webové stránky a sankcie voči používateľom a poskytovateľom webu. Všetky obmedzenia boli štátom prezentované ako nevyhnutné pre zabezpečenie verejnej bezpečnosti, na boj proti teroristickým alebo extrémistickým hrozbám, na zaistenie osobnej bezpečnosti ruských občanov a na ochranu maloletých. Protiteroristická legislatíva sa využívala aj na obmedzenie inak legitímnych aktivít a zameranie sa na novinárov, ochrancov ľudských práv, menšinové skupiny a iných jednotlivcov (Kravchenko 2019).

V roku 2021 sa Rusko nachádzalo na 150. mieste vo Svetovom indexe slobody tlače zo 180 krajín podľa Reportérov bez hraníc (2022) a na 101. mieste v Indexe právneho štátu zo 139 krajín podľa projektu World Justice Project (2021). Tieto pozície rozhodne vďaka práve tejto údajnej protiteroristickej a protixtrémistickej legislatíve.

Denber (2019), zástupkyňa riaditeľa divízie pre Európu a Strednú Áziu z Human Rights Watch svedčila pred Komisiou pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe, kde uviedla mnoho príkladov toho ako ruské úrady selektívne presadzujú protiteroristické a protixtrémistické opatrenia proti nenásilným jednotlivcom, ktorí zastávajú kritické názory na vládu, spájajúc kritiku vlády s násilným extrémizmom. Omelicheva (2019), profesorka na United States National War College a National Defense University, upozorňuje, že Rusko vždy uprednostňovalo vojenské operácie ako taktiku boja proti terorizmu. Tieto extrémne opatrenia však len málo riešili základné faktory násilnej radikalizácie. Naopak, nerozlišujúce použitie sily a zjavné ignorovanie slobôd jednotlivca prispeli k radikalizácii jednotlivcov a podporili teroristickú propagandu odvolávajúcu sa na zločiny ruskej vlády ako ospravedlnenie nových násilných útokov. Protiteroristické opatrenia a agenda Ruska výrazne

ovplyvnili protiteroristické stratégie susedných republík a mali vplyv na protiteroristickú politiku mnohých regionálnych a globálnych inštitúcií, ktoré Kremľ využíva na presadzovanie svojich politických cieľov.

Ruská stratégia na boj proti terorizmu je takmer výlučne založená na fyzickej likvidácii extrémistov. Tento prístup nezahŕňa deradikalizáciu či sociálnu integráciu. Ruské vojenské sily boli známe tým, že vykonávali únosy, hromadné popravy a mučenie. Vtedy aj dnes ruské bezpečnostné sily v severokaukazských republikách Čečensko, Dagestan, Inguško, Severné Osetsko a Kabardino-Balkarsko uplatňujú princíp kolektívnej odplaty, často väznia, vyhŕžajú sa a niekedy dokonca zabíjajú príbuzných podozrivých militantov. Tieto taktiky sú nielen morálne odsúdeniahodné, ale tiež udržiavajú dlhodobý cyklus extrémistickej radikalizácie. Protiteroristické operácie pod vedením Ruska tiež nevenujú veľkú pozornosť civilným alebo „vedľajším“ obetiam o čom svedčili operácie v Dubrovke aj Beslane. M. Carpenter, výkonný riaditeľ Penn Biden Center for Diplomacy and Global Engagement a veľvyslanec USA pri OBSE je presvedčený, že hlavnými geopolitickými cieľmi Ruska je okrem iného oslabenie fragmentácia transatlantického spoločenstva a delegitimizácia medzinárodných noriem ľudských práv a demokracie. Na dosiahnutie týchto cieľov sa Rusko v Sýrii v úzkej vojenskej koordinácii s Hizballáhom a Iránskymi revolučnými gardami snažilo eliminovať akúkoľvek formu opozície voči Asadovmu režimu, či už radikálnu alebo umiernenú, ozbrojenú alebo civilnú (Carpenter 2019). Odtajnené dokumenty Europolu zároveň dokazujú ako sa ruská tajná služba zapojila do bezprecedentnej kampane sprostredkovania odchodu tisíciam ruských militantov zo Severného Kaukazu z Ruska do Iraku a neskôr do Sýrie (Europol 2015).

Na Ukrajine Rusko poskytlo rakety, odpaľovacie zariadenie, softvér, výcvik a pravdepodobne aj spúšťač na zostrelenie letu Malaysia Airlines 17, pričom zahynulo všetkých takmer 300 ľudí na palube. V Spojenom kráľovstve sa ruskí spravodajskí dôstojníci pokúsili otráviť bývalého ruského špióna pomocou veľkej dávky smrtiaceho chemického toxínu. V januári 2017 Ukrajina podala žalobu na Medzinárodný súdny dvor, v ktorej obvinila Rusko z porušenia Medzinárodného dohovoru o potláčaní financovania terorizmu z dôvodu financovania teroristických aktivít na východnej Ukrajine Kremľom. Aj mimo oblastí okupovaných Ruskom ruské bezpečnostné služby pravidelne vykonávajú cielené atentáty a sabotážne operácie určené na šírenie teroru. V Afganistane Rusko poskytlo Talibanu zbrane a vybavenie na nočné videnie, aby narušilo záujmy Spojených štátov a ich spojencov. V štátoch Európskej únie Rusko podporuje neonacistické nenávisťné skupiny. Uvedené vybrané kroky Ruska na podkopávanie USA a NATO a jeho priame sponzorstvo a spolupráca so skupinami, ktoré páchajú terorizmus, spochybňujú akékoľvek reálne protiteroristické úsilie Ruskej federácie ako aj možnosti medzinárodnej spolupráce v tejto oblasti.

5 ZÁVER

Cieľom článku bolo poukázať na dlhodobu problematické definovanie pojmu terorizmus a s tým súvisiace porušovanie ľudských práv v kontexte boja proti terorizmu na príklade Ruskej federácie. V posledných desaťročiach sa terorizmus stal hlavnou hrozbou pre medzinárodný mier a bezpečnosť, ako aj pre požívanie ľudských práv. Existuje konsenzus, že terorizmus predstavuje činy, ktoré si vyžadujú okamžitú reakciu. Na čom sa však každý štát nemôže zhodnúť, je jeho definícia a s tým súvisiaci boj proti terorizmu. Rôznorodosť vnímania terorizmu z rôznych uhlov pohľadu vytvára rôznorodosť definícií a následných interpretácií tohto fenoménu. Je viac ako nevyhnutné vypracovať a prijať univerzálnu definíciu terorizmu v právne záväznom nástroji podľa medzinárodného práva. Dohodnutie sa na definícii by predstavovalo dôležitý míľnik pri zosúladovaní medzinárodných noriem, vnútroštátnych právnych predpisov a postupov s medzinárodnými normami v oblasti ľudských práv a pri predchádzaní zneužívaniu a porušovaniu pri boji proti terorizmu. Chýba však, ako v mnohých iných prípadoch, politická vôľa. Táto absencia tak umožňuje štátom subjektívne definície terorizmu a boja proti nemu.

Prenesenie právomocí na jednotlivé štáty sa však javí ako nebezpečné, keďže národné definície ponechávajú priestor pre svojvoľné a diskriminačné presadzovanie záujmov zo strany štátnych orgánov. V tomto kontexte sa článok následne zaoberá protiteroristickou legislatívou Ruskej federácie, poukazuje na vágne definície, ich širokú interpretáciu a obmedzovanie ľudských práv v mene údajného boja proti terorizmu. Článok poukazuje na skutočnosť, že domáca protiteroristická legislatíva sa môže stať, a ako bolo uvedené na viacerých príkladoch sa už aj stala, živnou pôdou pre vážne porušovanie ľudských práv, ak je založená na príliš širokých alebo inak problematických definíciách terorizmu.

POUŽITÁ LITERATÚRA:

1. ABDULLAEV, N. – SARADZHIAN, S. (2006): Russia's Response in the War on Terror: Legal, Public Policy, Institutional and Operational Strategies. In: Orttung, R. W. – Makarychev, A. (eds.) *National Counterterrorism Strategies: Legal, Institutional, and Policy Dimensions in the US, UK, France, Turkey and Russia*. Washington: IOS Press, 2006. 213 s. ISBN 1586036955.
2. ABDURASULOV, A. (2022): Kazakhstan unrest: 'If you protest again, we'll kill you'. [Online.] In: *BBC*, 2022. [Citované 26.1.2022.] Dostupné na internete: <<https://www.bbc.com/news/world-asia-60058972>>.
3. AMNESTY INTERNATIONAL (2016): Crimea in the dark: The silence of dissent. [Online.] In: *Amnesty International*, 2016. [Citované 18.2.2022.] Dostupné na internete: <<https://www.amnesty.org/en/documents/eur50/5330/2016/en/>>.

4. BARAN, E. B. – KNOX, Z. (2019): The 2002 Russian Anti-Extremism Law: An Introduction. In: *The Soviet and Post-Soviet Review*, 2019, roč. 46, s. 97-104.
5. BORSHCHEVSKAYA, A. (2013): Russia's Approach to Terrorism: Divergent Understanding and Human Rights Abuses Hinder Cooperation with the West. In: *Mediterranean Quarterly*, 2013, roč. 24, č. 4, s. 68-81.
6. CARPENTER, M. (2019): Russia's Counterproductive Counter-Terrorism. Testimony for the Commission on Security and Cooperation in Europe (Helsinki Commission). [Online.] In: CSCE, 2019. [Citované 18.2.2022.] Dostupné na internete: <<https://www.csce.gov/sites/helsinkicommission.house.gov/files/Carpenter%20Helsinki%20Testimony%20on%20Russia%20CT%206-12-19%20for%20web.pdf>>.
7. DE GARAY, I. R. (2008): Arendt and Schmitt: Towards a political grammar of violence. The University of Westminster. September 2008.
8. DEBNER, R. (2019): Testimony before the Commission on Security and Cooperation in Europe, U.S Helsinki Commission Hearing to Examine Russia's Approach to Counterterrorism. [Online.] In: CSCE, 2019. [Citované 18.2.2022.] Dostupné na internete: <<https://www.csce.gov/sites/helsinkicommission.house.gov/files/III.%20b.%20DENBER%20Testimony%20CounterExtremism%20June%2012%202019%20FINAL.pdf>>.
9. EUROPOL (2015): Redacted North Caucasian fighters in Syria and Iraq and Russian language propaganda. [Online.] In: *Europol*, 2015. [Citované 23.2.2022.] Dostupné na internete: <https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/edoc-801733-v1-redacted_-_north_caucasian_fighters_in_syria_and_iraq_and_russian_language_propaganda_.pdf>.
10. Európska únia, Rámcové rozhodnutie Rady z 13. júna 2002 o boji proti terorizmu (2002/475/SVV).
11. Federal Law of the Russian Federation no. 114-FZ Of 25 July 2002 „On Countering extremist Activity“
12. Federal Law of the Russian Federation no. 35-FZ Of 6 March 2006 „On Counteraction Against Terrorism“
13. GOLTS, A. (2004): Military Reform in Russia and the Global War against Terrorism. In: *Journal of Slavic Military Studies*, 2004, roč. 17, č. 1, s. 29-41.
14. HELLER, R. – KAHL, M. – PISOIU, D. (2012): The ‘dark’ side of normative argumentation – The case of counterterrorism policy. In: *Global Constitutionalism*, 2012, roč. 1, č. 2, s. 278-312.
15. HEWITT, Ch. (1984): *The effectiveness of anti-terrorist policies*. Lanham, MD: University Press of America, 1984. 133 s.
16. HOFFMAN, P. (2004): Human Rights and Terrorism. In: *Human Rights Quarterly*, 2004, roč. 26, č. 4, s. 932-955.

17. HUGES, J. (2007): *Chechnya: From Nationalism to Jihad*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 2007. 296 s. ISBN 9780812220308.
18. CHARTERS, D. (1994): *The deadly sin of terrorism: its effect on democracy and civil liberty in six countries*. Greenwood Publishing Group, 1994.
19. ICELANDIC HUMAN RIGHTS CENTRE (n.a.): *Human Rights and Terrorism*. [Online.] In: *IHRC*, 2022. [Citované 16.2.2022.] Dostupné na internete: <<https://www.humanrights.is/en/human-rights-education-project/human-rights-concepts-ideas-and-fora/human-rights-in-relation-to-other-topics/human-rights-and-terrorism>>.
20. INTERNATIONAL FEDERATION FOR HUMAN RIGHTS (2017): *The United Nations Counter-Terrorism Complex Bureaucracy, Political Influence and Civil Liberties*. [Online.] In: *IFHR*, 2017. [Citované 23.2.2022.] Dostupné na internete: <https://www.fidh.org/IMG/pdf/9.25_fidh_final_compressed.pdf>.
21. INTERNATIONAL CRISIS GROUP (2022): *Behind the Unrest in Kazakhstan*. [Online.] In: *ICG*, 2022. [Citované 16.1.2022.] Dostupné na internete: <<https://www.crisisgroup.org/europe-central-asia/central-asia/kazakhstan/behind-unrest-kazakhstan>>.
22. KNYAZHEV, V. B. – KIREEV, M. P. (2013): *Bor'ba s terrorizmom i prava cheloveka*. In: *Probely v rossiyskom zakonodatel'stve*, 2013, roč. 2, s. 198-201.
23. KRAVCHENKO, M. (2019): *Russian Anti-Extremism Legislation and Internet Censorship*. In: *The Soviet and Post-Soviet Review*, 2019, roč. 46, s. 158-186.
24. LIECHTENSTEIN, S. (2018): *Linking human rights to lasting security and cooperation*. [Online.] In: *Security and Human Rights Monitor*, 2018. [Citované 16.2.2022.] Dostupné na internete: <<https://www.shrmonitor.org/osce-hdim-michael-kozak/>>.
25. MARGARITI, S. (2018): *Defining international terrorism to protect human rights in the context of counter-terrorism*. In: *Security and Human Rights*, 2018, roč. 29, s. 173-198.
26. MARLUHINA, Y. O. – ROZHDESTVINA, A. A. (2007): *Kommentariy k Federal'nomu Zakonu ot 26 fevralya 2006 goda №35-FZ «O Protivodeystviyu Terrorizmu»*. [Online.] In: *Pravitel'stvo Kurganskoj oblasti*, 2007. [Citované 16.2.2022.] Dostupné na internete: <https://kurganobl.ru/assets/files/terrorizm/kommentarii_k_zakonu_rf_2006-03-06_35-fz.pdf>.
27. OLENEV, P. A. (2016): *Problemy pravovogo obespecheniya protivodeystviya terrorizmu v Rossiyskoy federatsii*. In: *Vestnik magistratury*, 2016, roč. 63, č. 12-2.

28. OMELICHEVA, M. Y. (2009a): Russia's Counterterrorism Policy: Variations on an Imperial Theme. In: *Perspectives on Terrorism*, 2009, roč 3, č. 1, s. 3-10.
29. OMELICHEVA, M. Y. (2009b): Russia's Counterterrorism Legislation, Warts and All: Overview and Assessment of the Legal Framework for Combating Terrorism in the Russian Federation. In: *Threats and Prospects in Combating Terrorism*, 2009, roč. 1, s. 1-21.
30. OMELICHEVA, M. Y. (2019): Russia's Counterproductive Counter-Terrorism: An Overview and Assessment of Trends in Russia's Counterterrorism Policy and Moscow's Efforts to Promote It Internationally. Testimony of Dr. Mariya Y. Omelicheva Before the U.S. Helsinki Commission. [Online.] In: *CSCE*, 2019. [Citované 23.2.2022.] Dostupné na internete: <<https://www.csce.gov/sites/helsinkicommission.house.gov/files/III.%20a.%20Omelicheva%20Testimony.pdf>>.
31. PANFILOV, O. (2005): *Putin and the Press: The Revival of Soviet-style Propaganda*. London: The Foreign Policy Centre, 2005. ISBN-10: 1-903558-72-5.
32. PASHINYAN, N. (2022): The Statement by Nikol Pashinyan, the Chairman of the CSTO Collective Security Council - Prime Minister of the Republic of Armenia. [Online.] In: *Collective Security Treaty Organisation*, 2022. [Citované 26.1.2022.] Dostupné na internete: <https://en.odkb-csto.org/news/news_odkb/zayavlenie-predsedatelya-soveta-kollektivnoy-bezopasnosti-odkb-premer-ministra-respubliki-armeniya-n/#loaded>.
33. PERSSON, G. (2016): Russian Military Capability in a Ten-Year Perspective – 2016. [Online.] In: *FOI*, 2016. [Citované 26.1.2022.] Dostupné na internete: <<https://www.foi.se/rest-api/report/FOI-R--4326--SE>>.
34. PLATER-ZYBERK, H. (2005): *Russia's Special Forces*. Conflict Studies Research Centre, 2005. ISBN-10 190505839X.
35. PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF KAZACHSTAN (2022): President Kassym-Jomart Tokayev held a session of the Security Council. [Online.] In: *Official Website Of The President Of The Republic Of Kazakhstan*, 2022. [Citované 10.1.2022.] Dostupné na internete: <<https://akorda.kz/en/president-kassym-jomart-tokayev-held-a-session-of-the-security-council-705318>>.
36. PUTZ, C. (2022): A War of Words: Kazakhstan, Terrorists, and Protesters. [Online.] In: *The Diplomat*, 2022. [Citované 26.1.2022.] Dostupné na internete: <<https://thediplomat.com/2022/01/a-war-of-words-kazakhstan-terrorists-and-protesters/>>.
37. RASTEGARI, S. (2020): Klyuchevyye Internet Ssylki Na Zakon O Terrorizme. In: *Stolypinskiy Vestnik*, 2020, roč. 2, č. 4.
38. REPORTERS WITHOUT BORDERS (2021): Russia. [Online.] In: *RSF*, 2021. [Citované 5.3.2022.] Dostupné na internete: <<https://rsf.org/en/russia/>>.

39. ROMANIUK, S. N. a kol. (2017): *The palgrave handbook of global counterterrorism policy*. London: Palgrave Macmillan UK, 2017. 1098 s. ISBN 978-1-137-55768-1.
40. SAUL, B. (2006): *Defining terrorism in international law*. Oxford: Oxford University Press, 2006. 377 s. ISBN-10: 0-19-929597-2.
41. SCHEININ, M. – VERMEULEN, M. (2010): Unilateral exceptions to international law: systematic legal analysis and critique of doctrines that seek to deny or reduce the applicability of human rights norms in the fight against terrorism. In: *European University Institute LAW*, Working Paper, 2010/08.
42. SCHMID, A. (2000): Terrorism and the Use of Weapons of Mass Destruction: From Where the Risk? In: Taylor, M. – Horgan, J. (eds.) *The Future of Terrorism*. London: Frank Cass, 2000. 234 s. ISBN 0714650366.
43. SCHMID, A. (2004): Terrorism – The Definitional Problem. In: *Case Western Reserve Journal of International Law*, 2004, roč. 36, č. 2, s. 375-420.
44. SIEGERT, J. (2003): Angriff auf die Pressefreiheit. In: Hassel, F. (eds.) *Der Krieg im Schatten. Russland und Tschetschenien*. Frankfurt am Main: Suhrkamp, 2003. 272 s. ISBN 3518123262.
45. SILKE, A. (2018): *Routledge Handbook of Terrorism and Counterterrorism*. London: Routledge, 2018. ISBN 978-1-138-81908-5.
46. SOVA CENTER (2022): Official website. [Online.] Dostupné na internete: <<https://www.sova-center.ru/en/>>.
47. STUMP, J. – DIXIT, P. (2013): *Critical terrorism studies: An introduction to research methods*. Routledge, 2013. 208 s. ISBN 9780415620475.
48. THE MINISTRY OF FOREIGN AFFAIRS OF THE REPUBLIC OF KAZACHSTAN (2022): Statement of the Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Kazakhstan. [Online.] In: *MFA*, 2022. [Citované 10.1.2022.] Dostupné na internete: <<https://www.gov.kz/memleket/entities/mfa/press/news/details/309378?lang=en>>.
49. THE WORLD JUSTICE PROJECT (2021): Russian Federation. [Online.] In: *WJP*, 2021. [Citované 5.3.2022.] Dostupné na internete: <<https://worldjusticeproject.org/rule-of-law-index/country/2021/Russian%20Federation>>.
50. TOWNSHEND, C. (2011): *Terrorism: A very short introduction*. Oxford: Oxford University Press. 161 s. ISBN-13: 9780199603947.
51. U.S. Code Title 18, section 233.
52. United Kingdom, Terrorism Act 2000.
53. UNITED NATIONS HUMAN RIGHTS (2022): Kazakhstan: UN experts condemn lethal force against protesters, misuse of term ‘terrorists’. [Online.] In: *OHCHR*, 2022. [Citované 26.1.2022.] Dostupné na internete:

<<https://www.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=28019&LangID=E>>.

54. United Nations, Negative effects of terrorism on the enjoyment of human rights (2021) - A/HRC/48/66.
55. United Nations, Resolution adopted by the General Assembly on 8 December 2005, 60/43, Measures to eliminate international terrorism.
56. United Nations, Security Council resolution 1566 (2004) on Threats to international peace and security caused by terrorist acts.
57. WORLD COALITION AGAINST THE DEATH PENALTY (2016): The Death Penalty for Terrorism. [Online.] In: *Parliamentaries for Global Action*, 2016. [Citované 16.2.2022.] Dostupné na internete: <<https://www.pgaction.org/pdf/campaigns/death-penalty-for-terrorism.pdf>>.